

Skagerak Kraft AS
Postboks 80
3901 PORSGRUNN

Vår dato: **27 JUN 2012**
Vår ref.: 200700795-28/200604293 ksk/lami
Arkiv: 312/019.DA7Z
Deres dato:
Deres ref.:

Saksbehandler:
Lars Midttun

Skagerak Kraft AS – Kilåi kraftverk, Fyresdal kommune i Telemark fylke – NVEs vedtak

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har i vedtaket lagt avgjørende vekt på at vassdragets verneverdier er knyttet til vassdragets urørte preg, og inngrep i form av kraftutbygging vil påvirke verneverdiene. NVE mener derfor at søknaden om konsesjon for bygging av Kilåi kraftverk i elva Kilåi må avslås. Konsesjon kan ikke gis i strid med verneverdiene, jf. vannressursloven §§ 34 og 35, 1. ledd, post 5 og 8. På grunn av verneverdiene art er det lite sannsynlig at konflikten kan løses med endringer av tiltaket.

Bakgrunn

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) mottok et utkast til søknad fra Skagerak Kraft AS (SK) datert 04.09.2006 om tillatelse til bygging av Kilåi kraftverk. Ved vedtak av 10.11.2006 ga NVE avslag på søknaden med uten videre saksbehandling med begrunnelse i vassdragets verneverdier jf. vannressursloven §§ 34 og 35. Vedtaket ble påklaget av SK og kommentert av Fyresdal kommune og grunneier Ketil O. Kiland. Saken ble oversendt Olje- og energidepartementet (OED) den 12.01.2007 for endelig avgjørelse. I brev av 11.03.2009 tok OED klagen til følge og saken ble sendt tilbake til NVE for ny behandling, jf. forvaltningsloven § 34, siste ledd. I brevet kom departementet med følgende bemerkninger:

"Ved Stortingets behandling av supplering av Verneplan for vassdrag ble det åpnet for å konsesjonsbehandle kraftverk med en installasjon på inntil 1 MW i vernede vassdrag. En forutsetning for å gi konsesjon er at verneverdiene ikke svekkes, jf. Innst. S. 116 (2004-2005). Det samme følger av vannressursloven § 35 nr. 5.

Det følger videre av vannressursloven § 35 nr. 8 at vassdragsmyndighetene kan avslå en konsesjonssøknad som gjelder et vernet vassdrag, uten ytterligere saksbehandling, dersom det er klart at søknaden ikke kan føre fram.

Verneverdiene i Kilåi er beskrevet i NOU 1991 nr. 12B, som lå til grunn for Verneplan IV for vassdrag.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no
Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Vestre Rosten 81
7075 TILLER

Region Nord
Kongens gate 14-18
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvn. 1B
Postboks 53
6801 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

I begrunnelsen for vernet fremgår det at området nesten ikke er påvirket av tekniske inngrep, og at vassdraget er godt egnet som type- og referansevassdrag.

Departementet viser til at dersom verneverdiene i et vernet vassdrag helt eller delvis er knyttet til vassdragets urørte preg, skal det lite til før teknisk inngrep svekker verneverdiene.

NVE finner det klart at det omsøkte Kilåi kraftverk ville medføre inngrep som ikke er forenlige med verneverdiene i vassdraget. NVE viser til at verneverdiene i stor grad er knyttet til selve fraværet av tekniske installasjoner og finner at heller ikke eventuelle avbøtende tiltak vil nøytralisere virkningene i tilstrekkelig grad.

Departementet skal bemerke at nedre deler av Kilåi tidligere har vært benyttet til kraftproduksjon. Det vises i dag gjennom kraftstasjonsbygningen, nedgravd rørgate og deler av inntaksarrangement i elva. Videre er det klart at det aktuelle området er preget av skogsbilveier, bruer og andre inngrep. Hvorvidt dette har betydning for verneverdiene i vassdraget bør utredes i en konsesjonsbehandling

Departementet har merket seg situasjonen ved lågbrua i Sauervatn og det denne eventuelt måtte medføre av vannstandsvariasjoner i innsjøen. Hvorvidt utbedringer av lågbrua vil ha positive virkninger på vannstanden, og hva det eventuelt vil medføre av tekniske installasjoner, er forhold som bør utredes som ledd i konsesjonsbehandlingen.

Etter en helhetsvurdering finner departementet at hvorvidt verneverdiene i Kilåi tillater en skånsom utbygging bør utredes nærmere gjennom en ordinær konsesjonsbehandling. Ved å åpne for konsesjonsbehandling med høring vil saken belyses gjennom innspill fra lokale og regionale myndigheter, herunder miljø- og kulturminnemyndigheter. Det kan gjennomføres befaring, og konsesjonsspørsmålet kan avgjøres ut i fra en helhetlig vurdering av inngrepets betydning for verneverdiene i vassdraget.”

NVE mottok et revidert utkast til søknad 20.01.2010 og saken ble sendt på høring 01.07.2010. Den 18.11.2010 var NVE på befaring i planområdet sammen med representanter for søker, grunneiere, Fyresdal kommune, Fylkesmannen i Telemark, Naturvernforbundet og Kilegrend Grendelag.

Søknaden

SK har i søknad av 29.04.2010 søkt om konsesjon til bygging av Kilåi kraftverk. Søknaden gjelder tillatelse etter § 8 i vannressursloven og behandles i henhold til reglene i kapittel 3 i samme lov. Det er også søkt om tillatelse etter energiloven for etablering av nødvendige høyspentanlegg.

Kraftverket vil utnytte et fall på 135 meter, med inntaket i Saurvatn på kote 468 og kraftstasjon på kote 333. Kraftverket får en installert effekt på 0,99 MW og vil kunne produsere 5,3 GWh årlig. Driftsvannet føres i tunnel (400 meter) og nedgravd rørgate (1800 meter). Det må bygges en 25 meter lang veg til inntaket, og en 150 meter lang vei til kraftstasjonen. Tilkobling til eksisterende nett skjer via en 1,4 km lang jordkabel. SK har foreslått å slippe en minstevannføring på 150 l/s i sommersesongen og 30 l/s i vintersesongen. Til sammenligning er middelvannføringen ved inntaket estimert til 1650 l/s. Berørt elvestrekning er 1,95 km lang.

Innkomne høringsuttalelser

Høringspartene er delt i synet på omsøkt utbygging. Fyresdal kommune anbefaler at det gis konsesjon til omsøkt prosjekt. Kommunen vurderer tiltaket som skånsomt og i tråd med de signalene som Stortinget og regjering har gitt angående utbygging av små kraftverk i verna vassdrag. Videre mener kommunen at det meste av verneverdiene ligger i nedbørfeltet og at kraftverket ikke berører dette området. Det

påpekes at området ikke er urørt da det er traktor- og skogsbilvei på begge sider av vassdraget, fløtningsdam og lågbru samt tidligere kraftverk og rørgate med inntaksdam nede ved gården. Fylkesmannen i Telemark (FM) ser alvorlig på at verneverdiene i vassdraget blir berørt og mener derfor det må tas særlige hensyn til terrengutformingen ved en kraftutbygging. FM mener de landskapsmessige forholdene må ivaretas på en så skånsom måte som mulig dersom kraftverket bygges, noe som innebærer strenge krav til tilbakefylling og revegetering av rørgatetraseen. Det er ifølge FM viktig at Saurvatn ikke skal fungere som magasin og at vannstanden skal være tilnærmet fast. Det foreslås at det vurderes landskapsmessige forbedringer knyttet til dagens lågbru. FM ønsker at lågbroa fjernes og at fløtningsdammen benyttes for kryssing av vassdraget. Telemark fylkeskommune har i forbindelse med konsesjonssøknaden foretatt arkeologiske registreringer i planområdet og funnet automatisk freda kulturminner i form av syv kullgroper. Fylkeskommunen uttaler at den planlagte rørtraseen ikke ligger i direkte konflikt med kulturminnene. Under forutsetning av at det tas særlig hensyn til kulturminnene i anleggsfasen så har ikke fylkeskommunen noen innvendinger mot tiltaket. Dersom det gis konsesjon skriver fylkeskommunen at det må foretas en maskinell sjakting i vestre ende av kabeltraseen. Statens vegvesen, Region sør gjør oppmerksom på at det må søkes om utvidet bruk av avkjørsel fra fv. 355 til kraftstasjonen og inntak. Våmur-Roan Villreinlag mener tiltaket ikke vil få noen konsekvenser for villreinens bruk av området. Naturvernforbundet i Telemark går imot at det gis konsesjon. De savner en samlet plan som kan hindre at alle slike søknader blir imøtekommet. Videre er vassdraget vernet, og Naturvernforbundet mener en utbygging uansett omfang vil berøre formålet med vernet. Det påpekes også at det ikke lenger er behov for den kraften som slike småkraftverk skaper, og hensynet til aktivitet i lokalsamfunnene må underordnes dette. Telemark Turistforening er positive til prosjektet. Utnyttelsesgraden og utbyggingsprosjektet faller ifølge turistforeninga inn under de tekniske og miljømessige rammene som er fastsatt av Stortinget. Kilegrend Grendelag støtter søknaden og anbefaler at det gis konsesjon til Kilåi kraftverk.

NVEs vurdering

I denne saken er det forhold av en slik type og tyngde at de fører til at konsesjonssøknaden må avslås. I det følgende vil NVE drøfte de hensyn som har vært avgjørende for avslaget. Kravet til begrunnelse for vedtak jf. forvaltningsloven § 25 anses med dette som oppfylt.

I St.prp. nr. 118 (1991-92) refereres høringsuttalelsene og OEDs vurdering knyttet til utvelgelse av vassdrag aktuelle for vern i Verneplan IV for vassdrag. Her viste NVE til at Telemark fylke *"som var tidlig ute med kraftutbygging, har et svært begrenset antall vernede vassdrag og at det er svært vanskelig å finne egnede type- og referansevassdrag som er lite påvirket av inngrep."* NVE vektla dette meget sterkt, og gikk med den begrunnelsen inn for at Kilåi burde tas med i verneplanen. OED uttalte at de var *"klar over at et av utbyggingsalternativene i Kilåi er satt i kategori I i Samlet Plan, men viser til de betydelige verneverdiene i vassdraget, i et område som er sterkt preget av kraftutbygging."* Departementet tilrådte at Kilåi ble tatt med i verneplanen.

I flg. Stortingsvedtak i 2005 er det åpnet for utbygging av mikro- og minikraftverk i vernede vassdrag. Det er satt en klar forutsetning at utbyggingen ikke må komme i konflikt med verneverdiene.

Hovedpoenget i NVEs avslagsbrev av 10.11.06 er at vassdragets verneverdier er knyttet til vassdragets urørte preg, og inngrep i form av kraftutbygging vil påvirke verneverdiene. I departementets vurdering av klagen blir det bemerkt at nedre del av Kilåi tidligere har vært benyttet til kraftproduksjon som vises i terrenget i dag. Videre at det aktuelle området er preget av skogsbilveier, bruer og andre inngrep. Departementet mener at det bør utredes i en konsesjonsbehandling hvorvidt disse inngrepene har betydning for verneverdiene.

SK skriver i konsesjonssøknaden at de ikke kan se at utbyggingen vil endre på områdets urørte preg og viser til at utbyggingen gjennomføres uten naturinngrep av betydning, at virkningene ved utbyggingen er små og at utbyggingen ikke vil berøre inngrepsfrie områder. Fyresdal kommune støtter disse synspunktene og mener prosjektet er skånsomt og at kraftverket ikke vil svekke verneverdiene langs Kilåi. Den samme oppfatningen har Telemark Turistforening og Kilegrend Grendelag. Fylkekommunen fokuserer i deres uttalelse på hensynet til kulturminner. De har ingen innvendinger mot prosjektet så frem det tas særlig hensyn til kulturminnene i anleggsfasen. Fylkesmannen ser alvorlig på at verneverdiene blir berørt og mener derfor det må tas særlig hensyn til terrengutforming ved en utbygging. Naturvernforbundet uttaler at utbygging, uansett omfang, vil berøre formålet med vernet.

NVE ser at SK har presentert en løsning som innebærer mindre tekniske inngrep i terrenget enn mange tilsvarende prosjekter. Vi må likevel understreke at NVE ikke tidligere har argumentert for at vassdraget er uberørt, men at det er uberørt av kraftutbygging og at dette var et av de viktigste momentene for vern av vassdraget. NVE mener dette er viktig i dette området hvor tilnærmet alle større vassdrag er utbygd. Etter vår vurdering har ikke skogsbilveiene langs vassdraget svekket verneverdiene i en slik grad at kraftutbygging kan aksepteres. Vi har også merket oss at FM ser alvorlig på at verneverdiene berøres, og mener at denne oppfatningen må vektlegges i vår avgjørelse.

Vi mener også at argumentet om at vassdraget tidligere er benyttet til kraftproduksjon heller ikke er tungtveiende i denne sammenheng. Dette kraftverket utnyttet et relativt kort fall i nedre del av vassdraget. Omsøkte tiltak berører en strekning på ca. 2 km. Kraftverket var i drift i perioden 1917 og frem til midten av 1950-tallet. Det er altså nærmere 60 år siden kraftverket ble nedlagt og lenge før vassdraget fikk status som vernet. Vi mener derfor at vassdraget har gjenopprettet naturtilstanden og vi kan ikke se at restene etter kraftverket svekker verneverdiene.

Departementet bemerker i deres vurdering av klagen at konsesjonsbehandlingen bør avklare hvorvidt utbedringer i lågbrua vil ha positive virkninger på vannstanden, og hva det eventuelt vil medføre av tekniske installasjoner. FM uttaler at det er viktig at Saurvatn ikke skal fungere som magasin og at vannstanden er tilnærmet fast. Videre mener FM at man må vurdere landskapsmessige forbedringer knyttet til lågbrua. Det er fra FM's side ønskelig at lågbrua fjernes og at fløtningsdammen benyttes for kryssing av vassdraget. SK skriver i deres kommentar til uttalelsene at lågbrua er etablert for å få tilgang til skogområdene nord og øst for Saurvatn og at det ikke er aktuelt å fjerne denne veiadkomsten. Flytting av lågbrua ned til fløtningsdammen vil svekke verdien til dette kulturminnet og samtidig medføre store terrenginngrep i området. NVE støtter SKs vurdering. Etter vår oppfatning vil ikke en fjerning av lågbrua redusere inngrepene i utløpet av Saurvatn. I verste fall kan et slikt tiltak ha motsatt effekt. NVE ser fordelene ved å tette lågbrua og dermed stabilisere vannstanden, men tiltaket veier ikke opp for ulempene. I den sammenheng viser vi til bilde 3.4 i vedlegg 5. Bildet viser lågbrua over Saurvatn 27. juli 2006. Vannstanden i Saurvatn er her anslagsvis 0,5 – 1,0 meter under lågbrua. En rekke innsjøer har en selvregulering innenfor dette intervallet og variasjonen i Saurvatn kan ikke sies å være unaturlig stor.

SK argumenterer for at vannuttaket er beskjedent ved at middelvannføringen på berørt strekning blir redusert fra 1,65 m³/s til 1,14 m³/s, dvs. med ca. 30 %. Største slukeevne i kraftverket er dog planlagt til 1,0 m³/s som tilsvarer omtrent 60 % av middelvannføringen i vassdraget. I et middels år (1974) får man overløp over inntaksdammen i omtrent 159 dager. Berørt elvestrekning vil dermed preges av minstevannføring eller lav vannføring i de resterende 206 dager. NVE vil bemerke at største slukeevne er svært høy til å være et verna vassdrag. Olje- og energidepartementet skriver følgende i klageavgjørelse for Råfoss kraftverk datert 05.01.2012: *"Det er et uttalt mål at vannføringen i et vernet vassdrag skal være variert og gjenspeile naturlig forhold også etter en utbygging."* Etter NVEs syn vil vannføringen på berørt elvestrekning bli vesentlig redusert, og vassdraget vil fremstå som regulert i store deler av året. Dette er ikke forenelig med vernebegrunnelsen for dette vassdraget.

Pga. utfallet av saken er ikke øvrige merknader i høringsuttalelsene kommentert. Dette ville i større grad vært aktuelt dersom vi mente at forholdet til verneverdiene ikke er avgjørende. NVE ville da foretatt en vurdering av om fordelene og nytten av tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser slik at kravet i vannressursloven § 25 er oppfylt. Dersom fordelene overstiger ulempene kunne konsesjon etter § 8 vært gitt.

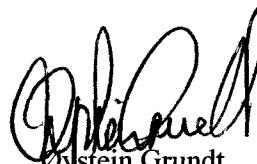
NVEs vedtak

I vurderingen av søknaden om å bygge Kilåi kraftverk har NVE lagt avgjørende vekt på at vassdragets verneverdier er knyttet til vassdragets urørte preg og at dette er et av få gjenværende vassdrag i området som ikke er påvirket av kraftutbygging. Inngrep i form av kraftutbygging vil derfor påvirke verneverdiene. NVE mener derfor at søknaden om konsesjon for bygging av Kilåi kraftverk må avslås. Konsesjon kan ikke gis i strid med verneverdiene, jf. vannressursloven §§ 34 og 35, 1. ledd, post 5 og 8.

Klageadgang

Denne avgjørelsen kan påklages til Olje- og energidepartementet av parter i saken og andre med rettslig klageinteresse innen 3 uker fra det tidspunkt denne underretning er kommet frem, jf. fvl. kapittel VI. En eventuell klage skal begrunnes skriftlig, stiles til Olje- og energidepartementet og sendes til NVE. Vi foretrekker elektronisk oversendelse til vår sentrale e-postadresse nve@nve.no.

Med hilsen

Rune Matby
avdelingsdirektør
Øystein Grundt
seksjonssjef

Kopi:

- Fyresdal kommune, 3870 FYRESDAL
- Fylkesmannen i Telemark, Postboks 2603, 3702 SKIEN
- Telemark fylkeskommune, Postboks 2844, 3702 SKIEN
- Statens vegvesen, Region sør, Postboks 723 Stoa, 4808 ARENDAL
- Våmur-Roan Villreinlag v/Aslak Momrak, 3870 FYRESDAL
- Naturvernforbundet i Telemark, Vetle Mules vei 16, 3944 PORSGRUNN
- Telemark Turistforening, Postboks 3089, 3707 SKIEN
- Kilegrend Grendelag, v/Liv B. Kiland, Kilegrend, 3870 FYRESDAL